

NEXT GENERATION

GŁOS, POGLĄDY I WARTOŚCI

Polska - Marzec 2021

> Temat trzeci – głos, poglądy i wartości: Pozbawieni złudzeń demokracji o skrajnych poglądach

Brak wpływu na politykę, ale nadzieja na zmiany

Dwie trzecie młodych dorosłych opowiedziało się za demokracją, a większość twierdziła, że głosuje w wyborach. Prawie 65% deklarowało, że demokracja jest jedyną formą sprawowania władzy, której chcą w Polsce, a ponad połowa powiedziała, że jest dla nich ważne, aby w Polsce przestrzegane były zasady demokracji. Jednocześnie większość (ponad 80%) uważa, że ma mniejszy wpływ na kontekst społeczny i polityczny niż na swoje życie prywatne. Wielu rozmówców w grupach fokusowych wyraziło pogląd, że to politycy są odpowiedzialni za kierunek rozwoju Polski, a oni sami poza udziałem w wyborach mają na nich niewielki wpływ. Jednocześnie zdaniem niektórych to uczestnictwo niewiele zmienia, ze względu na brak realnych opcji wyboru. Część jest zdania, że zmiany nastąpią dopiero po wymianie

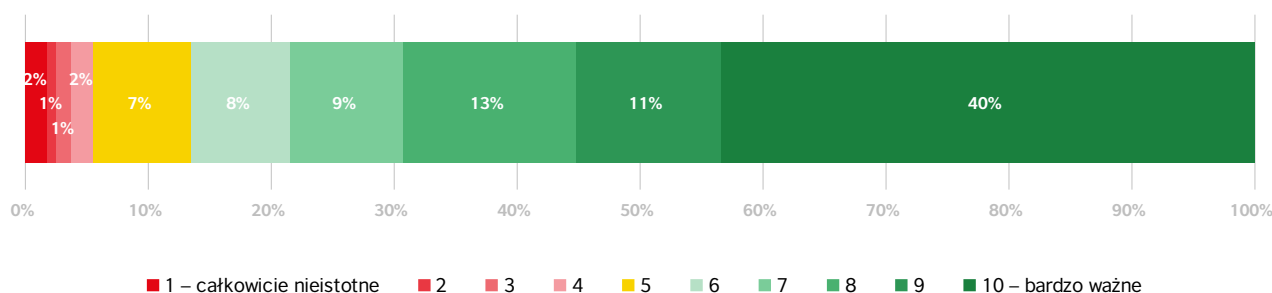
pokoleń, ponieważ wg nich osoby starsze – stanowiące większość wyborców – głosują w oparciu o długoletnie przekonania.

Wielu respondentów wyraziło brak zainteresowania polityką i poczucie, że polityków nie interesuje ich życie, a ponad 65% uważa, że politycy nie zajmują się kwestiami, które są dla nich najbardziej istotne (mniej niż 15% uważa, że to robią) – odzwierciedla to wcześniejsze badania dotyczące podejścia młodych ludzi do polityki (European Values Study, 1999 i 2017). Prawie 45% uważa, że ich zdanie się nie liczy (w porównaniu z zaledwie 20%, które uważają inaczej), podczas gdy ponad jedna trzecia stwierdziła, że polityka jest zbyt skomplikowana. Ponad połowa chce stopniowych zmian, podczas gdy mniej więcej jedna trzecia chce zmian radykalnych. Jednak jak opisano powyżej, niewiele osób zadeklarowało zaangażowanie

w działania polityczne, takie jak petycje, bojkoty, demonstracje lub kandydowanie w wyborach. Należy jednak zauważyć, że ankieta w ramach badania Next Generation została przeprowadzona jeszcze przed rozpoczęciem masowych protestów jesienią 2020 r. Wywiady w grupach fokusowych zbiegły się w czasie z protestami. I podczas tych rozmów uczestnicy wyrażali opinie, że zarówno uczestnictwo, jak i powszechna mobilizacja są kluczowymi czynnikami przemiany społecznej. Podobnie jak kwestionowanie ksenofobicznych, rasistowskich i homofobicznych postaw zarówno w sferze publicznej, jak w gronie rodziny i przyjaciół przez otwarte rozmawianie z osobami o odmiennych poglądach. Niektórzy uważają, że działania te doprowadzą do głębokich zmian, podczas gdy inni sądzą, że władze zignorują te akty sprzeciwu.

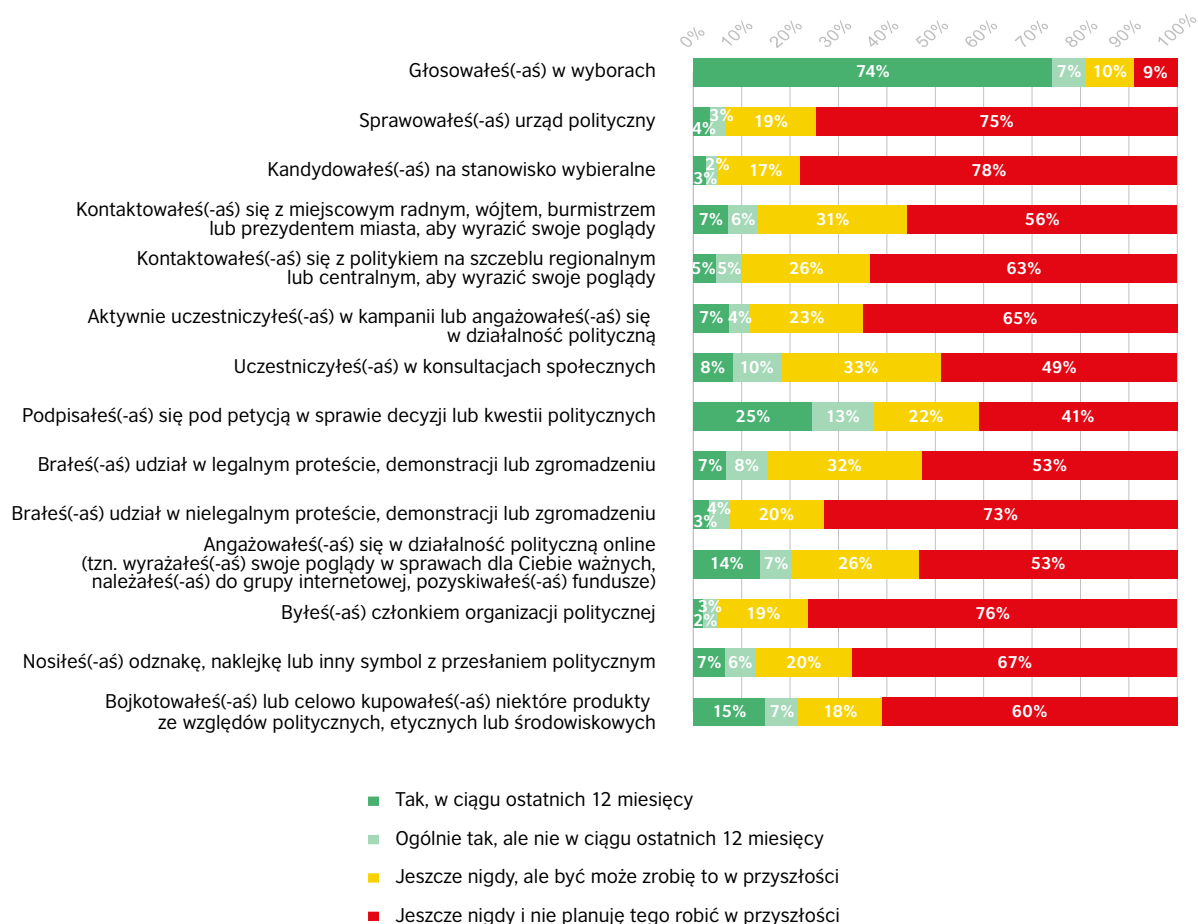
Rysunek 8. Znaczenie przestrzegania zasad demokracji w kraju zamieszkania

Jak ważne jest dla Ciebie, aby w kraju, w którym mieszkasz, przestrzegane były zasady demokracji?

Rysunek 9. Zaangażowanie w formalne i nieformalne działania polityczne

Patrząc na poniższą listę różnych działań, określ, czy:

Na przykład te protesty, które mają miejsce, lub parady równości. Niektórzy młodzi ludzie się z nimi nie zgadzają albo im się sprzeciwiają, palą tęczowe flagi i tym podobne rzeczy. Ale jest też i druga strona – ludzie, którzy biorą udział, walczą o większą akceptację. Chodzi o to, żeby Polska była bardziej tolerancyjna i otwarta. Myślę, że młodzi ludzie zdecydowanie mają bardzo zróżnicowane poglądy polityczne.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, z wykształceniem średnim/zawodowym, pracująca]

Patrząc na wydarzenia ostatnich dni, myślę, że nie wszyscy zgadzają się z protestami, ale boją się coś powiedzieć. Obawiają się reakcji swojego otoczenia. Mam kilku znajomych, którzy spotkali się ze skrajną nienawiścią tylko dlatego, że powiedzieli, że nie zgadzają się z protestami. Zostali [zmieszani z błotem] w mediach społecznościowych za to, że wyrazili swoje zdanie. Miałem kilka takich sytuacji, że ktoś powiedział mi, że nie jest aż tak tolerancyjny, ale nie może o tym głośno mówić, bo teraz to już nie wypada.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 25–30 lat, mieszkająca w dużym mieście, z wykształceniem średnim/zawodowym, pracująca]

Osoby mieszkające w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich częściej mają poczucie, że mogą wpływać na sprawy lokalne, na przykład przez budżet obywatelski lub lokalną organizację. Niektórzy uważają, że indywidualne wybory, np. recykling czy działalność charytatywna, to elementy składowe zmian.

Państwo powinno słuchać obywateli i dostosowywać się do tego, co mówią ludzie, ponieważ ludzie mogą mieć rację. Powinni przestać myśleć tylko o sobie i zamiast tego przyjrzeć się wszystkim ludziom i zastanowić, czego oni naprawdę potrzebują.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, niekształcąca się, niepracująca ani nieucząca się]

Jedną z rzeczy, które mogłyby nam pomóc, są młodzi, odpowiedzialni politycy. Żeby chciało nam się chodzić na wybory, musimy mieć polityków, na których moglibyśmy zagłosować.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca na obszarze wiejskim, z wykształceniem średnim/zawodowym, pracująca/ucząca się]

W dzisiejszych czasach młodzi ludzie uważają, że ich zdanie się liczy, nie boją się go głośno wyrażać. Organizują protesty w słusznych sprawach. A to dlatego, że te sprawy są istotne dla nich, a nie dla starych ludzi. Młodzi ludzie zaczynają o tym mówić i nie boją się o tym mówić tak jak kiedyś.

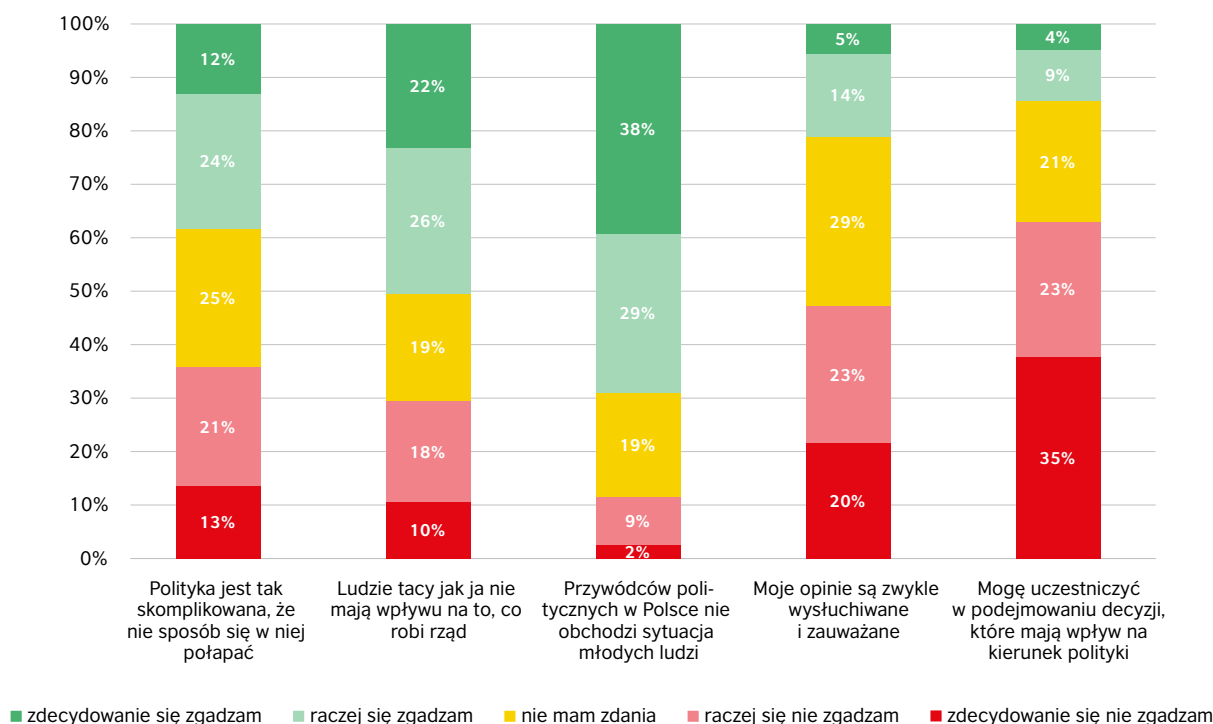
[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca na obszarze wiejskim, z wykształceniem średnim/zawodowym, pracująca/ucząca się]

Możemy mieć wpływ na polityków, jeżeli wszyscy się zjednoczą i wyjdą na ulicę, to może będzie dla nich pobudka.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, z wykształceniem średnim/zawodowym, pracująca]

Rysunek 10. Podejście do polityki i polityków

W jakim stopniu zgadzasz się z następującym stwierdzeniem:

Polaryzacja poglądów i wartości

Młodzi Polacy są **podzieleni w kwestii poglądów politycznych** na zwolenników lewicy i prawicy, jednak 25% z nich nie jest politycznie zaangażowanych. Zdecydowana większość (około 75%) respondentów uważa się za osoby **religijne**, ale znacznie mniejsza część regularnie praktykuje swoją religię. Wielu ma liberalne poglądy na takie kwestie jak edukacja seksualna, podczas gdy zdania w kwestii małżeństw jedнопłciowych i prawa do adopcji dzieci przez pary homoseksualne są bardzo podzielone. Pomimo tego, że uczestnikom grupy

fokusowej raczej bliżej jest do lewicy, pojawiły się w niej poglądy i przekonania z całego spektrum. Wiele uczestników wyraziło pogląd, że Polska jest podzielona pod względem wartości, nie zaś wzdłuż linii partyjno-politycznych. Chociaż nastąpił zdecydowany zwrot w stronę liberalnych wartości i poglądów na temat tolerancji i praw kobiet w zakresie zdrowia reprodukcyjnego, to w odpowiedzi na pytanie o osoby publiczne, z którymi się utożsamiają, wiele respondentów wymieniło nazwiska związane z ruchem „konserwatywno-moralnym”, np. członków Konfederacji – partii o przeciwnym stanowisku w tych kwestiach. Może to wynikać z presji społecznej w warunkach grupy

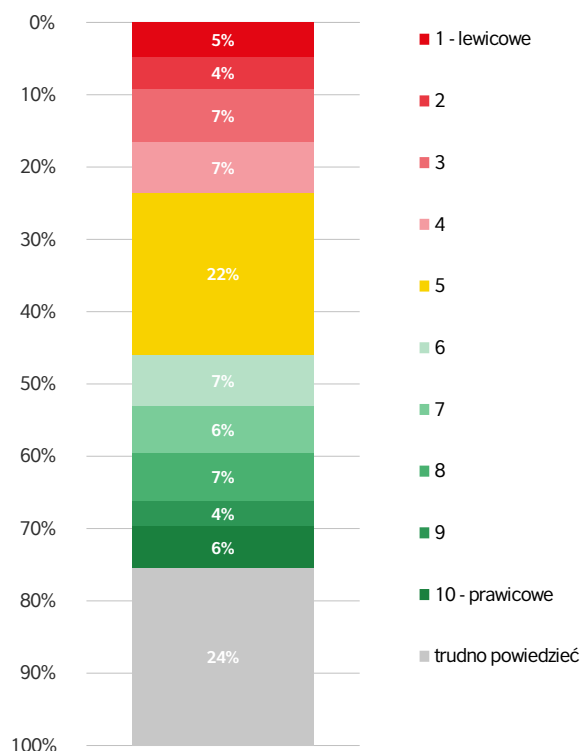
fokusowej, w związku z którą osoby o prawicowych poglądach mogą nie chcieć ujawnić swojego stanowiska ani spotkać się z krytyką ze strony innych uczestników, szczególnie w świetle trwających wówczas protestów.

Ludzie są podzieleni ze względu na światopogląd. Jedni mają bardziej prawicowe, a inni bardziej lewicowe poglądy – to widać na każdym kroku, głównie o to chodzi.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 25–30 lat, mieszkająca w małym mieście, z wykształceniem wyższym, pracująca]

Rysunek 11. Poglądy polityczne młodych Polaków

Podczas dyskusji na tematy polityczne mówi się o prawicowych i lewicowych poglądach. Jak określiłbyś(-abyś) swoje poglądy według następującej skali?

Żądania w zakresie osobistych swobód gospodarczych i wydatków publicznych

Zmiany, których domagali się uczestnicy grup fokusowych, rzuciły również światło na ich wartości i punkty widzenia. Można je zaliczyć do trzech szerokich kategorii, a wszystkie z tych wartości podziela znaczna liczba osób (chyba że określono inaczej):

Postulaty mniejszej regulacji gospodarki, niższych podatków, wysokich standardów życia i zatrudnienia

Uczestnicy wyrazili potrzebę wyższej jakości życia, większej swobody gospodarczej i poprawy sytuacji gospodarczej i militarnej Polski:

- Chcą poprawy poziomu życia i sytuacji finansowej. Wielu uważa, że płace powinny być wyższe, proporcjonalnie do kosztów życia. Kilkoro uczestników wyraziło opinię, że nie powinno być nierówności związanych z płcią, wiekiem czy miejscem zamieszkania, podczas gdy niektórzy chcą wyższych emerytur.
- Chcą bardziej otwartego rynku pracy, który jest dostępny dla wszystkich i na którym każdy może znaleźć dobrze płatną i dającą satysfakcję pracę.
- Chcą niższych podatków, mniejszej liczby uregulowań prawnych i większej swobody dla przedsiębiorstw, szczególnie małych i średnich, przy minimalnej „ingerencji” ze strony rządu. Wydaje się to potwierdzać wyniki badań pokazujące pozytywne nastawienie do przedsiębiorczości jako ścieżki kariery (Academy of Leaders, 2017).

- Chcą, aby więcej towarów było produkowanych w Polsce, a także poprawy międzynarodowej pozycji gospodarczej kraju. Było to również postrzegane jako kwestia związana z potrzebą większej siły militarnej, zaś niektórzy wspominali o obawie przed konfliktem zbrojnym z Rosją.

Chciałbym żyć w Polsce, która jest dość liberalna pod względem gospodarczym, z uproszczonym systemem podatkowym, właściwym wsparciem przedsiębiorczości..., takie rzeczy automatycznie mają wpływ na moje życie. Po prostu uważam, że to przedsiębiorcy generują większość naszego PKB.

[Uczestnik FGI – brak dalszych informacji]

Przed wszystkim chciałbym żyć w Polsce, która utrzymuje dobre stosunki międzynarodowe, kraju, który potrafi walczyć o swoje interesy państwowe i jest szanowany przez innych w Europie.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

Postulaty zmian w wydatkach publicznych i przeprowadzenia reform

Uczestnicy wyrazili potrzebę lepszego zarządzania, mądrzejszego wydatkowania i dalszych reform, w tym przypadku łącząc stanowiska neoliberalne i socjaldemokratyczne:

- Chcą, aby pieniądze publiczne były lepiej wykorzystywane, co wiąże się ze zwiększeniem wydatków na służbę zdrowia, edukację i infrastrukturę (przy czym to ostatnie ma szczególne znaczenie dla osób mieszkających na obszarach wiejskich i w małych

miastach). Obejmuje to reformę systemu edukacji, tak aby lepiej przygotowywał absolwentów do funkcjonowania na obecnym rynku pracy.

- Panuje powszechne niezadowolenie z systemu zabezpieczenia społecznego, który zdaniem wielu niesprawiedliwie faworyzuje osoby otrzymujące świadczenia. Niektórzy respondenci uważają, że świadczenia należy przyznawać jedynie tym, którzy „aktywnie dążą do poprawy swojej sytuacji”, a także w przypadku potrzeby (na przykład osobom niepełnosprawnym).
- Podczas rozmów w grupach fokusowych wiele osób mieszkających w miastach powiedziało, że chce podjęcia zdecydowanych działań dotyczących zmian klimatycznych. Kwestia ta nie została poruszona przez mieszkańców mniejszych miast i obszarów wiejskich.

Podatki w Polsce są strasznie wysokie i nic z nich nie mamy.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

Ze swojej strony mogę powiedzieć – i mówię to szczerze – że obawiam się katastrofy klimatycznej, z którą nikt nic nie robi. I tylko my, młodzi ludzie, zajmujemy stanowisko w tej sprawie, podczas gdy osoby odpowiedzialne za działanie zachowują się tak, jakby w naszym kraju nic się jeszcze nie działo. Na całym świecie kwestii tej poświęca się więcej uwagi, ale tu w Polsce jest ona rażąco lekceważona. Nie rozumiem, dlaczego wciąż tak jest.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

Postulaty większej swobody wyboru i większej tolerancji ze strony społeczeństwa

Uczestnicy wyrazili szereg poglądów na temat kwestii społecznych, które były zbieżne w związku z postulatami wolności i tolerancji, lecz rozbieżne, gdy chodziło o prawa mniejszości seksualnych i migrantów:

- Najważniejszym przedmiotem zainteresowania jest wolność wyboru, szczególnie w odniesieniu do prawa do aborcji (co odzwierciedlone było w tematyce odbywających się równolegle masowych protestów). Respondenci chcą przede wszystkim, aby Polska stała się krajem bardziej tolerancyjnym, w którym ludzie mogą kierować się własnymi przekonaniem i osobistymi i politycznymi, a także nie są osądzeni ze względu na orientację seksualną lub kolor skóry. Niektórzy respondenci wyrazili jednak poglądy antyimigranckie, ze szczególnym naciskiem na imigrację z krajów muzułmańskich. Nieco częściej podzielały je kobiety i osoby pochodzące z mniejszych miast. Z drugiej zaś strony, kobiety częściej wyrażały potrzebę większej tolerancji i swobody.

- Odczucia wobec Kościoła katolickiego są mieszane. Wielu uważa, że Kościół ma wpływ na decyzje polityczne, i wyraziło pragnienie rozdzielenia interesów Kościoła od interesów państwa.
- Mówili, że rząd ich nie słucha i że chcą zastąpienia obecnych „elit” politycznych. Chcą większej liczby referendów i większej reprezentacji interesów wyborców, a także by politycy byli sprawnymi menedżerami, którzy potrafią osiągać cele. Uważają, że aby tak się stało, nowe pokolenie – które dorastało po 1989 r. i nie jest obciążone bagażem poprzednich systemów – musi przejąć kontrolę.
- Chcą większej życzliwości w polskim społeczeństwie. Uważają, że Polacy sobie nie ufają i że sytuację tę pogarsza polaryzacja dyskursu politycznego (szereg dowodów poza niniejszym badaniem, np. z badania European Social Survey – potwierdza niski poziom zaufania w polskim społeczeństwie). Panuje powszechne zmęczenie polityką i sposobem jej uprawiania. Pojawiły się postulaty utworzenia nowych ruchów społecznych (po wszystkich

stronach), bardziej kulturalnej debaty politycznej i większego szacunku dla poglądów innych, co zdaniem uczestników skutkowałoby ogólnie większą tolerancją w społeczeństwie.

Jesteśmy bardziej tolerancyjni wobec różnych przejawów inności, czy to pod względem orientacji seksualnej, koloru skóry, czy czegoś innego. Myślę, że nam, młodym ludziom, to nie przeszkadza – to po prostu drugi człowiek..., ale osoby starsze nie są tolerancyjne wobec osób, które są inne.

[Uczestnik FGI, osoba w wieku 18–24 lat, mieszkająca w małym mieście, ucząca się]

To jest
też
NASZ
KRAJ

British Council to brytyjska międzynarodowa organizacja działająca w dziedzinach kultury i edukacji. Naszą rolą jest budowanie więzi, zrozumienia i zaufania między Brytyjczykami a ludźmi z innych krajów poprzez kulturę i sztukę, edukację i język angielski. Pomagamy młodym ludziom w zdobywaniu umiejętności, pewności siebie oraz w budowaniu silnych i włączających społeczności. Wspieramy ich w nauce języka angielskiego, zdobywaniu edukacji na wysokim poziomie oraz kwalifikacji uznawanych na całym świecie.

Seria badawcza Next Generation stanowi element zobowiązania British Council do poznawania opinii i wyborów młodzieży. Jej celem jest zrozumienie postaw i aspiracji młodzieży, wzmacnianie głosu młodzieży i wspieranie lepszego kształtowania polityki młodzieżowej. Raporty skupiają się na młodych ludziach w krajach znajdujących się w okresie istotnych zmian, aby dopilnować, że głos młodych ludzi zostanie wysłuchany, a ich potrzeby znajdą odzwierciedlenie w decyzjach o trwałym wpływie na ich życie.

www.britishcouncil.org/research-policy-insight/research-series/next-generation